

ОЦІНКА СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Останнім часом стає дедалі популярнішим робити висновки про стан економіки окремої держави, зміни в ній на основі розрахунку різноманітних міжнародних рейтингів та індексів. Сьогодні міжнародними інституціями розраховується близько тридцяти узагальнюючих показників, які використовуються урядами держав і лідерами бізнесу для формування досконалішої економічної політики та інституційних реформ. Найпопулярнішими серед цих показників є рейтинг конкурентоспроможності (Міжнародний інститут розвитку управління), індекс економічної свободи (The Heritage Foundation & The Wall Street Journal), проект «Doing Business» (група Світового банку), індекс глобалізації (A. T. Kearney & Foreign Policy), індекс глобалізації – KOF (Швейцарський інститут дослідження бізнес-циклів), індекс залучення прямих іноземних інвестицій та індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій (Конференція ООН із торгівлі та розвитку – UNCTAD) та інші.

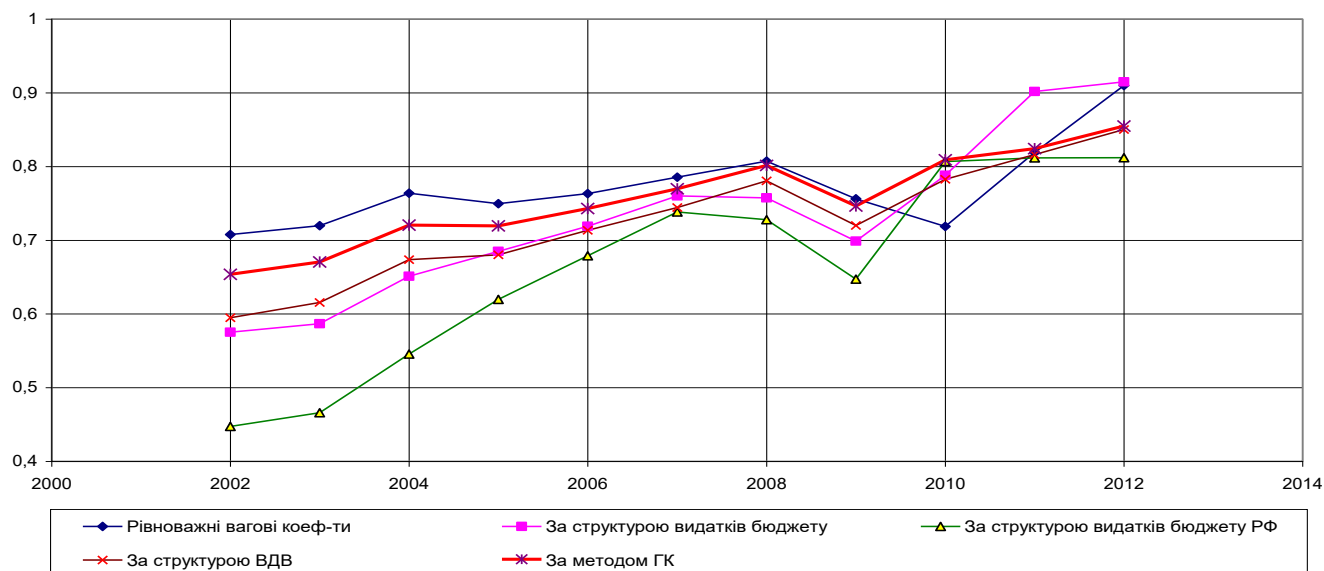
Така тенденція має певні недоліки: ставлення до держави з боку світової спільноти, іноземних інвесторів та окремих громадян залежить від об'єктивності й достовірності проведених розрахунків, що може надати цьому процесу суб'єктивізму. Тому дуже важливим є наукове обґрунтування та застосування на практиці інтегрального показника економічної безпеки (ЕКБ) держави, який комплексно відображатиме стан вітчизняної економіки, і допоможе оперативно відслідковувати тенденції його та міг би з успіхом використовуватися замість існуючих міжнародних рейтингів та індексів. Використання системи національних рахунків не забезпечує бажаного результату, оскільки основна мета їх запровадження ООН у 1952 році – упорядкування макроекономічної інформації, що передбачає розрахунок надто узагальнених показників.

Із цією метою треба організувати й налагодити функціонування ефективної системи оцінки стану економіки країни та її територій, своєчасного виявлення чинників, що виводять ситуацію в різних сферах життєдіяльності за безпечні межі та розробити на цій основі програмно-цільові пріоритети нейтралізації загроз. Розв'язанню цих завдань сприятиме адекватна за критеріями й показниками система моніторингу ЕКБ на основі розрахунку інтегрального показника ЕКБ.

Під інтегральним показником ЕКБ держави (віл лат. integer – цілий) слід розуміти узагальнюючий макроекономічний показник, який комплексно характеризує сучасний стан економіки держави.

Розрахунок багатокомпонентного показника ЕКБ, в основі якого покладено припущення про рівнозначність всіх складових ЕКБ показав, що такий підхід значно спрощує методологію оцінки рівня ЕКБ держави, дозволяє уникнути суб'єктивізму при встановленні вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ, а також отримати адекватні реальним економічним процесам результати оцінки рівня ЕКБ держави (рис. 1). Отримані даним методом результати виступають хорошою базою для перевірки результатів, отриманих іншими методами.

При встановленні вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ держави запропоновано використовувати метод, який базується на припущенні, що обсяг фінансових ресурсів, який держава спрямовує в окрему галузь, відображає значення цієї сфери для країни на даному етапі розвитку (за структурою видатків бюджету), а також метод, який передбачає використання в ролі вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ показника структури валової доданої вартості (ВДВ) за відповідний рік. Також, при обґрунтуванні вагових коефіцієнтів було використано факторний аналіз методом головних компонент (ГК) та структуру видатків бюджету Російської Федерації (метод використання міжнародних еталонів і значень) (див. рис. 1).

Рис. 1. Оцінка і прогноз динаміки інтегрального показника ЕКБ України, розрахованого різними методами

Як показали результати розрахунків рівня ЕКБ України, всі запропоновані підходи до встановлення вагових коефіцієнтів для інтегрального показника ЕКБ показали схожу тенденцію зміни рівня безпеки національної економіки. Зокрема, найвищий рівень ЕКБ України було зафіксовано у 2008 і 2010 роках. Крім того, найближчими роками слід очікувати поступового підвищення стану ЕКБ України (див. рис. 1). Серед методів, що використовувалися для встановлення вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ, слід виділити метод аналізу структури ВДВ та метод головних компонент. Результати, отримані за їх допомогою, найбільш точно відповідають реальним тенденціям розвитку національної економіки. Втім, не слід повністю відкидати інші методи встановлення вагових коефіцієнтів для окремих складових ЕКБ держави. Оскільки, в основі одного з запропонованих методів лежить аналіз структури видаткової частини Державного бюджету України, то після вдосконалення бюджетного процесу в нашій країні (в першу чергу зменшення політичного впливу на даний процес), використання даного методу для встановлення вагових коефіцієнтів при розрахунку інтегрального показника ЕКБ держави, може давати достатньо об'єктивні результати.

Запропонований автором підхід дає змогу проводити чіткий аналіз чинників (загроз), що сприяли зміні інтегрального показника ЕКБ, а також ефективно відслідковувати зміни та робити об'єктивні висновки щодо стану окремих складових ЕКБ.

Віталій МАРТИНЮК

Тернопільський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

На тлі останніх кількох років, які характеризувалися значним падінням темпів розвитку усіх галузей народного господарства, девальвації національної валюти, збільшенням фактичних значень індикаторів боргової безпеки, погіршенням ситуації у банківській сфері та на ринку фінансових послуг, зменшенням реальних доходів окремих категорій громадян тощо, проблеми формування дохідної та видаткової частини бюджету є досить актуальними. Економіка України потребує вдосконалення практики формування і виконання державного бюджету, адже реальне зростання рівня життя населення неможливе без впровадження новітніх розробок в бюджетній сфері діяльності суспільства.